

Bolletí de la Societat Arqueològica Luliana

PALMA.—ABRIL DE 1919

SUMARI

- I. En Guillem Mesquida—Pintor mallorquí (conclusió), per D. Vicens Furió.
- II. Libreros, 1521-22, per D. Estanislao de K. Aguiló.
- III. Ex:laustrados, per la copia: D. José Planas.
- IV. Cartas de Jaime III al cronista Ramón Muntaner, su lugar-teniente en Ibiza, 1532-1535, per la copia: J. Macabich.
- V. Juan de Sales, escultor (1531), per la copia: don Gabriel Llabrés.
- VI. Noticias.

En Guillem Mesquida Pintor mallorquí

(CONCLUSIÓ)

Del matrimoni Mesquida-Massoni va néixer un fill del qual fou padrí D. Zacarias Sagredo senador de la República de Venècia, i aquesta va ésser una de tantes demostracions de consideració i apreciació de que era objecte per part dels venecians. A propòsit d'això, existeix un full de paper imprès, recullit i guardat per D. Bonaventura Serra, qui conté un sonet i un madrigal amb una al·legoria de la fama, dedicats an En Mesquida.

Quant l'any 1723 fou nomenat Elector de Baviera, Maximilià nét de l'Elector del mateix nom conegut p'el *Gran*, En Mesquida va deixar Venècia per anar-s'en de Pintor de Cambra amb aquell gran senyor, càrrec que desempeñà fins l'any 1726 que trespasà d'aquest mon el dit Elector. De lo que va pintar allà res s'en sab; aquelles llistes que existeixen de les obres fetes a Roma i a Venècia, no resen de les de Baviera, així es que de la producció artística de tres anys de la seua vida, n'estam completament a les fosques.

Després de mort Maximilià, el seu fill Clement-August, Elector i Arquebisbe de Colonia, qui coneixeria En Mesquida i les seues obres, també el va voler amb ell, donant-li, com el seu pare, el nomenament de Pintor de Cambra, càrrec honorós que admeté i desempeñà per espai de catorze anys.

D'una manera detallada no hi ha notícies de les obres que executà a Colonia; però sí d'algunes de les més principals. Figuren primerament entre elles, les voltes del palau de Clement-August, que pintà al *fresco*, posant an aquesta obra tot el seu talent i habilitat d'artista. Després li va fer el seu retrato, a un quadro on el pintor també hi figura, i moltes altres obres per omplir les parets de la casa. El burgmaestre Grot, bal·le de Colonia, li encarregà la decoració d'una sala de la seua casa, pintant-hi una Acadèmia de música, on En Mesquida hi posà el seu retrato tocant un instrument. Però el treball més important que va fer, fou a la porta per on entraren a la catedral de Colonia les relíquies dels Reis d'Orient. Sobre dita porta hi pintà l'adoració d'aquells a Betlem, amb figures tres vegades més grosses que el tany natural, de dibuix correcte com tot lo seu, i d'una força de color extraordinària. També hi va fer unes pintures imitant relleus de bronzo que representaven l'entrada de les dites relíquies, i la rebuda que los va fer el poble de Colonia. Dita porta segurament seria la que's diu dels Sants Reis d'aquella catedral, que es la del mig del frontis que correspon a la capella del fons de l'absis, i que l'any 1835 se restaurà tornant-la a l'estil gòtic, desapareixent per lo tant aquelles pintures.

A Alemanya, lo mateix que a Italia, tothom li feia molt de cas, els personatges més grossos

se consideraven molt honorats i orgullosos de tractar-lo. El distingien i favorien els principals prínceps, el Sr. Emperador Carles, la senyora Duquesa de Baviera Teresa de Subiesqui filla del Rei de Polònia, segona esposa de Maximilià, i molts d'altres d'allà i també estrangers.

De la primera filla que li va néixer an En Mesquida a Colonia, l'Elector en va voler esser padrí, posant-li per nom Teresa, que era el de la senyora Duquesa.

Quant va venir a Mallorca per romandre-hi tot el temps que li quedàs de vida, el seu Senyor li donà cartes de recomenació per son parent el Rei d'Espanya Felip V, i per altres personatges.

Alguns dels que han escrit la biografia d'En Mesquida, o per millor dir casi tots, diuen que va abandonar Colonia del disgust d'haver-li morta la seua muller; i ho creia jo com a cosa certa, fins que un dia vaig fixar-me en un manuscrit del seu fill Francesc que diu així:

«Jo Francisco Mesquida Prevere fill de dit Guillermo fas memoria com vingué a Mallorca dia set Octubre del any 1739 i morí dia 27 Novembre de 1747 i que Deu me fassa la gracia de vorel a la Gloria.

El deixà la seua muller, ma mare que's deia la Sra. Elisabet Massoni, natural de la República de Venècia, noble de son naixament, i quatre filles la primera Teresa, la segona Mariana, Clementina i Margalida que nasqué a Mallorca lo Agost de 1740.»

A pesar de creure més, naturalment, lo que diu el fill, que se conserva de la seua lletra a continuació d'un manuscrit de son pare, que lo que puguen haver escrit alguns cronistes, així mateix vaig voler posar ho en clar, no essent gens difícil conseguir-ho. Me confirmà primerament la veritat de lo que diu el capellà Mesquida, el que son pare en el testament que otorgà dia 21 de Novembre de 1747, sis dies abans de morir, elegia marmessors a la senyora Elisabet Massoni sa muller, i a sos fills Francesc i Teresa; i després, que en el llibre de defuncions d'aquella data a la parroquia de Sant Jaume, hi figura dia 4 d'Abril de 1749 aquella senyora. De manera que la muller no morí abans que el marit, sino un any i quatre mesos després; i per lo tant no va esser causa la seua mort de la venguda a Mallorca. Si deixà Colonia per a venir a la seua terra, podia esser estat a causa de la mort de la seua filla tercera, que s'en anà al cel an els pocs anys de nada, mort

que havia d'ocórrer precisament en aquella ciutat, tota vegada que la filla quarta nasqué en aquesta illa. També podia esser que estàs plé i fart de tanta gloria i honors, i anàs desitjós de la tranquil·litat d'aquesta terra

Lo que sí es cert es que no vengué a Mallorca per descansar, per no fer res; al contrari produí tant en ses velleses com en les seues juventuts. Prova d'això es la gran quantitat de quadros que, pintats d'aquesta època, se conserven encara a Mallorca, molts dels quals tenc vists, degut a que la meua art m'havia proporcionada ocasió de contemplar-ne alguns detengudament, i aquests me feren entrar en ganes de veure'n d'altres; i un avui l'altre demà, pocs me'n son escapats.

A Mallorca, lo mateix aquesta vegada que la primera que hi va venir, no se descuidà de pendre nota de tots els quadros que pintava.

D'un llibre de *Cuentas y Memorias* que estava en poder del fill d'En Mesquida, i que se deu haver perdut, va copiar el seu deixeble senyor Serra una relació de les obres fetes durant els set anys darrers de la seua vida.

Primerament hi figuren set encàrrecs fets per D. Antoni Ferrandell, que son Jesús resucitat; Jesús a casa de Marta i Magdalena; una Samaritana; Angelica i Medoro; Zefiro i Flora; Diana i Eudimion; La Europa robada per Jupiter; una alcova pintada al *fresco*; i una miniatura. Tot això existeix, o la major part, i es conserva a ca'N Maroto d'el carrer de Sant Jaume, que son els successors de l'estingida familia de Ferrandell.

Per D. Francesc Armengol pintà un fris representant les quatre estacions de l'any (que li va valer quatre cents *pesos*) i dos quadros: la Mare de Deu amb Santa Catalina, i Santa Rosa. Els quadros no se sab per on paren, ara el fris, que es una pintura decorativa amb moltes figures casi de tamany natural i fruites i flors que son una meravella, està en el mateix lloc per on va esser pintat, a ca N'Armengol del carrer de Sant Jaume, que avui es propietat de don Josep Trujillo.

Per a Santa Eulalia hi va pintar quatre quadros: Sant Bartomeu, Sant Miquel, Santa Petronila, i Sant Tomàs d'Aquino. Per ca N'Orlandis d'el carrer de Sant Jaume, una Mare de Deu de mig còs.

Encarregats pel senyor comte de Montenegro hi ha a la Seu, la tela que cobreix el nitxo de la Puríssima a la seua capella; i an els cos-

tats, Sant Joan Baptista, l'impressió de les l'aigües de Sant Francesc, la Sagrada Família, i el Bt. Ramon Llull i Sant Ramon de Penyafort. Aquestes quatre teles estan completament negres de la fumassa dels ciris, així es que no es veu res.

Quant se me va ocórrer emprendre la tasca de voler conèixer pedres menudes la vida del pintor Mesquida, mentres m'estava orientant per acudir allà on pogués trobar un document sols que fos curiós, si no el podia trobar vertaderament interessant, un dia l'enyorat arquitecte Reinés, que sia al Cel, m'enterà de l'existència d'una carta, la qual fa menció d'aquelles pintures que acab de citar, de la capella de la Puríssima de la Seu, document que havia trobat l'escriptor Sr. Tous i Maroto pellucant dins l'arxiu del Sr. Marqués de La Torre, i que aquest senyor molt amable me n'ha facilitada copia.

Dita carta la va escriure el Gran Mestre de l'ordre de Sant Joan de Malta Frei Ramon Despuig i Martinez de Marcilla, an el seu germà el Comte de Montenegro, des de Malta, dia 30 de Septembre de l'any 1740. Diu així:

Herm.º muy querido: Con la Carta de Vs de 17 de Octubº p: pºdo y lo q su hijo mi Sobº Dº Ramon Despuig me indica con fecha de 16 del misº : en assumpto a la nueva planta q Dº Francisco Sureda me entregó del retablo, que quiero hazer en ntra Capilla de la Purisima Concepcion, quedo en la inteligencia de que será la unica que al presente hay en esa Isla mas permanente y vistosa, y mucho menos el Coste de esta, de lo qº seria haziendo la primera por cuias circunstancias combengo gustoso en que se haga dho retablo y quadro como Vs me lo previene, y pºa su efectucion veo de qº tiene ya comprado alguna porcion de maderá, y qº en teniendo Vs esta mi aprovacion se daría principio a travajar ahí la piedra Jaspe, y que deverá correr por mi cuidado el remitir la piedra de marmol blanco de Genova, y el Baze y Capite-lo qº se necesitan pºa el altar, y pºa los Pilares planos de la Figura en bronze dorado de Venecia, y 1500 panes de oro pºa la Cupula i los lados de la Capilla, añadiendome qº me imbiará un modelo de carton del modo de la Capilla, y del quadro y qº por hallarse en esa Isla el Pintor Mesquida qº es buen Maestro, y haver estado toda su vida en Venecia ha determinado Vs y dho mi Sobº Dº Ramon, el que este haga toda la pintura precisa en la Capilla y Cupula.

Fins aquí lo que fa referencia a les obres de la capella de la Puríssima, que aquell Gran Mestre de Malta, no va poder veure acabades, per haver mort dia 15 de Janer de l'any 1741.

A la Seu hi ha també la Santa Cecília a la capella del Sant Cristó, a la part alta del retaule; just demunt l'altar, el martiri de la mateixa Santa, i el palis qui igualment que'ls anteriors era obra d'En Mesquida, avui está penjat com a quadro quant entram a man dreta de la sacristia de vermells. Aqueixes tres pintures les va pagar el noble senyor D. Gabriel Berga.

Pintats d'aquesta época hi ha alguns quadros que no tenc coneguts, com son una Mare de Deu del Roser per D. Fernando Chacon; un Sant Josep i Sant Gabriel per D. Gabriel Villalonga; una Mare de Deu i Sant Brú per D. Tomás Zaforteza; un quadro de flors per D. Mateu Andreu, i una Assumpta per Zaragoza.

Continuant la relació de pintures d'En Mesquida que un sab on son, he de citar primerament les que hi ha a ca'l senyor Marqués del Palmer: una representant la troballa de Moisés en el Nil, i una altra el majordom d'Abraham amb na Raquel a la vora del pou. Son dos quadros grossos amb figures de tamany natural. Aqueil senyor també té un quadret petit amb una Mare de Deu.

A ca la senyora marquesa de la Cenja es pot veure una tela de grans dimensions que representa el Descans d'Egipte, encàrrec que va fer i pagar el senyor marqués d'Ariany. El mateix motiu el va pintar En Mesquida per D. Antoni Moragues; no sé si deu esser una petita reproducció que del anterior té D. Nicolau Dameto, que per lo acabada no pareix un boceto.

Per D. Francesc Pizà pintà dos cel-rasos que amb molt bon acort va comprar fa uns quants anys l'Ajuntament de Ciutat, i a la Sala es poden veure.

També pintà En Mesquida durant aquell temps alguns retratos: un d'ells es el del senyor marqués d'Ariany, posseït actualment per la senyora marquesa de la Cenja; el de D. Gregori Gual i Pueyo, que n'hi ha dos exemplars, un a la Sala entre els dels fills il·lustres, i l'altre a la casa de D. Joaquim Gual de Torrella son quart nét. Els dos son originals, vull dir que un no es reproducció de l'altre, sino que son ben diferents. El del Sr. Gual de Torrella es de més tamany que'l de la Sala; per lo tant hi ha més figura, i l'actitut no es la mateixa ni el vestit

tampoc. Aquest dú una casaca verda amb el puny vermell clar, i té el braç dret allargat com si senyalàs amb la mà alguna cosa. El de la Sala vest una casaca verde, puny i tot, galonada d'or, tenguent el braç dret encollit, descansant la mà sobre el puny d'un bastó, el qual amb aquella casaca galonada, deuen esser segurament distintius de Tinent General que era.

Un altre que n'hi ha en aquella relació, es el de D. Nicolau Berga, del qual en son posseïdors els seus descendents senyors Zaforteza, que'l conserven a Son Berga d'Establiments; i per últim el de D.ª Casilda de Cabrera fillastra de D. Gregori Gual, que avui es propietat de don Francesc Gamarra, per haver-lo adquirit en la compra de la casa que era de ca n'O'Neill.

Ademés dels mencionats, D. Bonaventura Serra en posseïa alguns dels que en clàusula testamentaria en va fer llegat an el senyor que anomena: «Item deix a dit Ille Sor Marqués de Campo Franco los dos quadros den Mesquida i la Veneciana para que fassa d'ells lo que sap». De manera que son tres retratos que deixà, i tres son efectivament els que hi ha a la casa dels sucesors d'aquell senyor marqués. Un es el retrato que En Mesquida envià a sa mare desde Venecia; i els altres dos, dues senyores que no sabem amb certesa qui son, perque el senyor Serra a un manuscrit diu que a ca seua té el retrato d'En Mesquida i el de la *Jodia*, i en el testament deixà dos quadros d'En Mesquida i la *Veneciana*. Diuen que una de les dues senyores era la seua esposa D.ª Elisabet Massoni. Es molt possible, però no està lo suficient clar per assegurar ho.

Existeix un altre retrato de senyora a ca don Joaquim Vives (propietari com he dit al principi de la casa que era d'En Mesquida) qui retira una mica a una de les senyores citades antes. El seu posseïdor diu que sempre ha sentit a dir a casa seua, que aquell retrato era el de la senyora Massoni.

Algunes obres més tenc conegudes que no figuren en aquell llibre de *Cuentas y Memorias*. Primerament recort una Santa Bàrbara propietat del micer D. Antoni Font, i per cert que p'el cap, va tenir per modelo una de aquelles dues senyores, precisament la que es diu si era la seua esposa.

Tambè he vist a l'Esglesia de Sant Jaume un Sant Plàcit qui està a la capella de Sant Antoni; una Mare de Deu de mig còs propietat

del sacerdot D. Josep Ribera, i un retrato del cronista del reine de Mallorca D. Jeroni Alemany que posseïeix D. Antoni Rosselló.

El bibliòfil D. Isidro Bonsoms, un enamorat de Mallorca, a la sala principal de les seues cel·les de la Cartoixa de Valldemosa, hi té un fris del genero de les obres del pintor holandès del segle XVII Felip Wouvermans, que està considerat com original d'En Mesquida. La procedencia d'aquella pintura on hi ha altres Mesquides, i la facilitat que segons he dit tenia En Mesquida d'imitar altres pintors, fan creure en la possibilitat de que sia una obra més que no figura catalogada.

La cortina de la casa de les comedies, també la pintà En Mesquida, juntament amb En Femenia, un altre pintor mallorquí, que hi va fer el paisatge.

En Mesquida ademés de la pintura se dedicà a l'aigua-fort. N'existia una que representava la Justicia i la Veritat amb el retrato d'un dels Electors dels quals havia estat Pintor de Cambra. Igualment va fer esculptures amb tota casta de materials, i els dibuixos que feia amb tinta xina i amb sanguina, (un llapis vermell que usaven els antics) eren molt apreciats.

Als darrers anys que visqué a Ciutat va tenir molts de deixebles, i segons va deixar escrit don Bonaventura Serra, que era un d'ells, no se cansava de dir-los: *qui dibuixa bé sap pintar bé*, una veritat que alguns pintors no han tenguda present, i se coneix ben bé al contemplar les seues obres.

Aquest deixeble seu que he citat, va fer dos retratos del seu mestre. Un d'ells, que el poseeix D. Bartomeu Ferrà, está fet a la ploma, representant-lo amb la paleta en la mà a punt d'agafar un pinzell. A la part alta hi ha una inscripció llatina que traduïda diu lo siguent: «Vertadera imatge del celebèrrim pintor Guillem Mesquida i Munar, Apeles mallorquí, deixeble i èmul del gran Carles Maratta i de Benedecto Lutti, perfect en tot genero de pintura. A l'edat de 70 anys». L'altre retrato acompanya la biografia seua que figura a l'obra *Varones Ilustres de Mallorca*, i del qual diu En Bover que està en poder d'un particular, que avui no saben qui es.

Dia 27 de Novembre de l'any 1747 va esser un dia de dol per la ciutat; a les vuit del matí s'era mort En Mesquida. L'enterraren a Sant Francesc dins la capella de Sant Antoni a la sepultura de la familia Munar.

Tan il·lustre pintor mallorquí era de figura distingida, de tracte sumament agradable, i tenia unes maneres finíssimes. Pareixia un verdader cortisà: no podia negar que havia viscut molts d'anys dins palaus entre prínceps i grans senyors. Els cavallers mallorquins, lo mateix que els italians i els alemanys, estaven encantats amb ell, considerant-se molt honorats tractant-lo i freqüentant el seu pintador. Com havia llegit molt i tenia una memoria feliç, la seua conversa era entretenguda, sobre tot tractant d'història, que n'estava ben al corrent. També era molt xistós i tenia una gran facilitat per improvisar gracies, a vegades una miqueta picants, però sense molestar ningú. Les seues bones costums i religiositat no le hi haurien permès; tant es així que a Italia el coneixien per el *virtuoso espagnolo*.

Com a pintor era del vertader llenyam d'on surten els bons. Basta contemplar la Santa Cecília que tenim a la Seu, i altres pintures de la seua mà, particularment alguns retratos, per no posar-ho en tela de judici. Les seues obres se distingeixen p'el color brillant empastat admirablement i p'el seu dibuix correcte. Les pinzellades son netes i llargues posades amb una gran seguretat, resultant una factura fresca sense punyits de cap casta. A vegades, tractant se sobre tot de retratos de senyora, les carns son d'una suavitat i delicadesa de tons admirable, i els ropatges i joiells que se veuen en aquesta classe de treballs, estan pintats amb molta manya i distinció, donant també una idea perfecta del natural.

No totes les obres d'En Mesquida son d'igual mèrit artístic: entre tantes con en pintà n'hi ha que casi se podria dir que es feina d'embarc; però així mateix en totes elles s'hi veu la mà d'un mestre.

He sentit parlar de dues èpoques d'En Mesquida, una millor que l'altra. A Mallorca tenim obres de quant vengué d'Italia la primera vegada, a trenta-cinc anys, i de quant tornà an els xeixanta-dos a deixar els ossos a la seua terra; i francament, entre les bones d'una època i les de l'altra no hi ha moltes trenques: de jove tenim alguns retratos bons de tot, i de vell hi ha la Santa Cecília de la Seu que no ho es manco. Jo crec que al tornar vell no va decaure cap mica, i que les obres seues que veim unes millors que les altres, son lo que he dit abans, que entre tantes com en pintà n'hi ha qui estan fetes passa-tu passa-tu, feina d'embarc o de batalla, degut, o bé a lo que li pagaven o a la pressa que tendria,

o si estava per pintar o no, que no sempre un homo està de bon tremp.

En Cean Bermudez en el Diccionari que he citat al principi, diu d'ell: *El merito de las obras de Mesquida es superior al de los demás pintores de su tiempo en España*; i el comte de la Viñaza en *Adiciones* al dit diccionari afeigeix: *Es indudable el merito que distingue a Mesquida y le coloca a superior altura entre todos los pintores de su tiempo, tanto por la casta de su color que tomó de los italianos, en cuyas obras clásicas bebió inspiración constante, como por su pasmosa fecundidad.*

Però En Mesquida va tenir la desgracia de venir an el mon o massa prest o massa tart: mig sigle que se fos adelantat o retrassat, amb el temperament que tenia, les seues pintures en lloc d'estar a temples i cases particulars, figurarien avui en els principals museus. Al néixer se trobà de plè a una època de decadencia artística, deguda a causes distintes segons les localitats: una d'elles, de gran influencia, fou haver-se perduts els mol·los d'estudiar. El pintors italians, els primers amb els quals va anar En Mesquida a aprendre de pintar, creguent que no era possible arribar mes enllà d'on eren asribats Rafael, Miquel-Angel, Ticiano i altres, se dedicaren a imitar los, com avui han imitat En Russinyol, En Zuloaga o N'Anglada, en lloc de copiar la naturalesa, interpretant-la tal com un la veu i la sent, no com la veu i la sent el veinat. Per aquell procediment conseguiren una facilitat, un mecanisme del qual abusaren, no logrant, emperò posar-se a l'altura d'aquells mestres (les obres dels quals havien perdut ja el mordent dels olis i dels vernissos) i si caure en l'amanerament, del qual per més esforços que feien no lograren sortir-ne. Carles Maratta, el primer mestre d'En Mesquida a Roma, qui fou un dels qui més s'esforçaren, i que durant la seua vida va gaudir d'una gran reputació, les seues obres després de mort passaren a ocupar un lloc molt secundari; a pesar d'això diu En Mengs que era mereixedor de la gloria dels grans pintors.

Com una peste qui s'estén també ens arribà a Espanya aquella art decadent, també varem esser ferits d'aquell mal. El rei Carles II, qui a pesar dels defectes que diuen que tenia, era un protector i coneixedor de les arts, també quedà contaminat. Així va esser que mentres el pintor Claudio Coello li pintava aquell gran quadro, *La Sagrada Forma*, destinat a la sacristia de l'Escorial on figura, el rei vejent que no'l feia amb tota la llestesa que ell hauria desit-

jat, li va dir que Lucas Giordano n'hauria pintats un eixam al temps que ell en pintava un; contestant-li Coello que el seu valdria més que tots los del Giordano plegats. An aquest pintor li posaren per mot *Lucas fà presto* per lo rapidament que executava les seues obres.

Aquell rei a pesar d'haver quedat content de l'obra de Claudio Coello; va fer venir a Madrid el Giordano, encarregant-li les pintures de l'escala principal i les voltes del temple de l'Escoorial. Això va esser l'any 1692.

Coello al veure-se injustament postergat d'aquella manera, més que sentir enveja el molestaven les alabances i honors desmesurades que otorgaven a *Lucas fà presto*. I no bastava això, sino que aquell gran pintor espanyol era el blanc dels cortisans, moltes vegades sols per molestar-lo i adular el Rei per les complacencies que tenia amb el pintor foraster. Tant era així, que un d'aquells li va donar la noticia de la seua venguda diguent-li: Ara vendrà el Giordano a ensenyar-li a vostè a guanyar doblès. Si senyor, contestà Coello, a absoldre-nos de moltes culpes i a llevar-nos molts d'escrupols. Al cap d'un any moria a Madrid Claudio Coello a 20 d'Abril de 1693 a conseqüència de la tristot que li havia ocasionada aquell fet del rei Carles II.

La venguda del Giordano a Espanya va produir els seus efectes. Aquella pintura més amenerada que bona, que pareixia que no tenia més objecte que estendre molta color i fer una obra agradable, havia presa carta de naturalesa i tenia els seus imitadors.

Amb aqueixes circumstancies, trobant-se l'art de la pintura en condicions tant poc favorables a Italia i Espanya, s'en anà a estudiar En Mesquida a Roma, precisament l'any que morí En Coello, el darrer pintor espanyol d'aquella època, qui s'havia conservat tal com era, sense deixar-se influir cap mica per les escoles italianes.

Lo que va fer En Mesquida fora d'aquesta illa ja ho hem vist. No va arribar com molts d'altres on hauria volgut; no es que no tingués halè abastament, però l'ambient que's respirava, era capaç d'inutilisar el talent més privilegiat i la voluntat mes forta.

A pesar d'això, les obres d'En Mesquida son mereixedores de més estima. Un historiador de l'art, de molt de nom, referint-se precisament an els pintors italians d'aquella època, diu que n'hi ha que son injustament despreciats. Entre

aquests crec que molt bé hi podria figurar En Mesquida, qui havent de lluitar per viure de l'art a terra estranya on hi havia artistes a balquena, se va fer un nom, com demostren les distincions i honors que li concediren; i les obres que queden d'ell son un testimoni patent del seu valer.

En aquesta terra on va néixer me pareix que no li hem fet tot el cas que es mereixia. Es ver que el seu retrato està penjat a la Sala com a fill il·lustre, però com allà s'ha tengut un poc la mànega ampla en això d'otorgar tal mercè, un no sap si es un de tants. Es ver també que tenim un carrer a Ciutat que du el seu nom; però l'ocasió en que li va esser possat, no es per a deixar satisfets. L'Ajuntament de Ciutat dia primer de Juny de l'any 1863, essent bal·le don Estanislau Lluís Piñano, va aprovar per majoria de vots que es traduïssen al castellà els noms dels carrers que estaven en mallorquí. Sols dos regidors votaren en contra, i foren el poeta don Tomas Aguiló i D. Andreu Rubert, un senyor qui després va esser bal·le deixant molts bons recorts. Succeí, emperò, que se trobaren amb alguns carrers que traduïts resultaven mal sonants, i an aquests determinaren posar-los noms de fills il·lustres. A un carrer que hi ha en el Born que li deien dels Jueus, per haver-hi hagut, segons diu el frare franciscà Joan Fè, una sinagoga que l'any 1315 convertiren en temple cristià i que avui ja no existeix, el batejaren amb el nom d'En Mesquida, sens que aquell carrer tingués res que veure amb el pintor.

L'acort prè per l'Ajuntament, donà motiu a que el Governador consultàs l'Academia de Ciències i Lletres que existia llavors, la qual va donar dictamen, escrit de persona tant sabuda com D. Josep Maria Quadrado, i aquest senyor precisament an el carrer del Jueus aconsella posar-li, en lloc d'En Mesquida, de la Gabella, per haver existit no molt lluny la Gabella de la sal. I referint-se a posar noms de celebritats an els carrers, diu lo sigüent:

Respetando las patrióticas intenciones de la Comision de 1862, no convenimos en que haya de erigirse a priori en registro de celebridades indigenas la nomenclatura de las vias de una poblacion para acreditarse de culta é importante, ni en que hayan de inscribirse sus nombres en las esquinas como en el salon del Congreso, hasta el punto de creerse postergado é ingratemente oscurecido el que no vincule siquiera el suyo a una callejuela. Si en

esta ocurrió su muerte ó su nacimiento, si se designa aun su casa, si tiene alli alguna inscripcion ó estatua que le represente, como á Faime Ferrer en nuestra plaza de Atarazanas, (porque al pueblo como á los niños se le fijan mejor las imagenes que las letras,) enhorabuena le imprima también su apellido; pero si ha de entrar en desigual y poco digna lucha a riesgo de sucumbir, con una denominacion anteriormente recibida y acreditada, como el general Barceló con la del Vino, los Jurados con la de Fideos etc., si se ha de preguntar como a Berenguer, al Conquistador, a Faime II, a Fovellanos, á Mesquida, á casi todas las notabilidades exhumadas: ¿qué hace ó á qué viene aquí? etc. etc.

Després de lo que he copiat, i per acabar, ja que existeix un carrer a Ciutat que du el nom d'En Mesquida, que hauria d'esser el dels Angels i no el que es, me permet insistir sobre el dever que tenim de posar una làpida, per més modesta que sia, en el frontis de la casa on va morir.

Crec que sense un gran esforç, sols amb un poc de bona voluntat es pot dur a efecte. Si un regidor de l'Ajuntament ho prenia amb interès, seria cosa feta, i si no, tenim la Societat d'Amics del País, o el Círcol de Belles Arts, on hi ha els pintors mallorquins, que també ho podrien prendre per son compte; això sempre partint del principi que considerem En Mesquida digne de tal tribut; que si no, no vaja res per dit.

VICENS FURIÓ.

LIBREROS

(1521-22)

I.—21 Abril 1521.—*Antonio Campaner zapatero, coloca en matrimonio a Antonia su hija con el librero Tomás Esquer.*

Die xxi mensis aprilis (MDxxj).

In Dei nomine etc. Ego Anthonius Campaner, sutor Majoricarum, Gratis, colloco in matrimonium etc. vobiscum Thoma Esquer, librario Majoricarum, Anthoninam filiam meam, et constituo vobis in dotem etc. quinquaginta libras monete Majoricarum. Quamquidem dotem etc. Ad hec ego dicta Anthonina, laudans omnia supradicta, do me et corpus meum etc. vosque et corpus vestrum etc. Et pariter ego dictus Thomas Esquer hiis presens etc. do me et cor-

pus meum etc. vosque et corpus vestrum etc. gratis etc. confiteor et recognosco a vobis seu uerius a dicto genitore vestro habuisse dictam dotem vestram. Unde renuncio etc. Nec non gratis et propter vestram virginitatem facio vobis augmentum de xij libris x. solidis, et sic sunt inter dotem et augmentum lxij libr. x. sols, quas ambo etc. Augmentum vero etc. Preterea accolligo vos in medietate pannorum camere nostre lane, lini, canapii, cerici et cotoni, pro quibus etc. obligo etc.

Testes discretus Hieronimus Carles, notarius, et Michael Segui, sartor. Fiat instrumentum debitorium firmatum per dictum Campaner et Gabrielem Fabregues, l. brarium, de dictis L. libris solvendis dicto Esquer omni dilatione etc. sub pena etc. super quibus etc.

Testes pudicti.

Arx. de Protocols Hieronim Real, not.

II.—29 Nov. 1521.—*Gabriel Fabregues librero, nombra por su procurador a Miguel Navarro, librero.*

Die xxviii mensis nouembris (MDxx primo).

Ego Gabriel Fabregues, librarius Majoricarum, facio, constituo procuratorem meum Michaelem Navarro, librarium, absenti tamquam etc. ad exhigendum et habendum omnes et quasuis pecunias mihi debitas et debendas in insula Majoricarum, et signanter ad exhigendum ab Anthonio Segui, paratore Majoricarum, omnes quantitates processas a quibusdam raupis meis sibi per Thomam Esquer de voluntate mea comendatis, et ad petendum compotum a dictis raupis; nec non ad exhigendum et habendum a Matheo Capella xviii libras mihi debitas ratione certarum rauparum, partem sibi venditarum, partem comendatarum. Et de receptis etc. et pro hiis ad lites etc.

Testes: Benedictus de Prats, librarius, et Bartholomeus Forner, ortolanus.

Arx. de Protocols. Hieronim Real, not.

III.—18 Dic. 1521.—*Gabriel Fabregues librero, nombra su procurador a Nicolás Cañellas, lampista.*

Die xviii mensis decembris (MDxxj.)

Ego Gabriel Fabregues, librarius Majoricarum, gratis, facio procuratorem meum magistrum Nicholaum Canyelles, stanyorium, presentem, ad recipiendum omnes pecunias mihi debitas e debendas per quasuis personas et de re-

ceptis etc. Et pro hiis ad lites etc. Promittens, etc obligo etc.

Testes: Bartholomeus Forner, ortolanus, et Thomas Esquer, librarius.

Arx. de Protocols. Hieronim Real, not.

IV.—30 Sept. 1522.—*Benito de Prats, librero, alquila a Martin Mascaró, tendero, por 6 años, unas casas, en la Plaza nueva por 32 libras anuales, con pesas, panestatges y vela.*

Die xxx mensis septembris (MDxxij).

Ego Benedictus de Prats, librarius Majoricarum, gratis loco vobis Martino Mascaró, tendero, ad sex annos, a die undecima mensis januarii proxime futuri in antea computandis, quasdam domos meas scituatas ante plateam novam presentis civitatis Majoricarum, precio seu loguerio triginta duarum librarum quolibet anno, solvendum videlicet de sex mensibus in sex menses decem ducatos venetos. Es quod possitis habere pondera sive pesos et penestatges et vela, dum tamen non sit prejudicium domus. Ad hec ego dictus Martinus Masquero hiis presens, dictam locationem acceptans, promitto etc. obligo etc.

Testes: Hieronimus de Mora?, mercator Majoricarum, et Gabriel Fabregues.

Arx. de Protocols. Hieronim Real, not.

† ESTANISLAO K. AGUILÓ.

EXCLAUSTRADOS

Lista de religiosos existentes en Mallorca en el año 1835 que fueron suprimidos y exclaustrados por el Gobierno; los Jesuitas en 22 Julio, los regulares de Palma 12 de Agosto, los de los pueblos el 15 siguiente y los Felipenses en 3 Mayo 1836.

JESUITAS

Religiosos de Monte-Sión de Palma

Sacerdotes

1.º *Pedro Antonio Sancho y Perelló*, nació en Palma día 29 de Enero de 1786, ingresó en la Compañía de la Provincia de España el 4 de Noviembre de 1816, hizo la última incorporación el 21 de Junio de 1829, fué profeso de cuatro votos, era Vicerector de la Com-

pañía al ser ésta suprimida y falleció en Palma y parroquia de S. Miguel el 5 de Febrero de 1839, sin testar, y fué sepultado en el cementerio rural.

2.º *Rafael Llinás Cladera*, nació en Palma el 14 de Julio de 1799, ingresó en la Compañía el 10 de Enero de 1824, hizo su última incorporación el 24 de Febrero de 1834, se ordenó en el año 1826, fué coadjutor espiritual, rector de la Santa Cueva de Manresa y Custos de la Capilla del Beato Alonso, falleciendo en esta capital el 12 de Enero de 1882.

3.º *Juan Luis Martorell y Cabrer*, nació el 20 de Junio de 1804, ordenándose en 1829 y falleció en Palma el 30 de Agosto de 1864 a los 60 años y 2 meses.

4.º *Nicolás Montemayor*, nació en Málaga el 28 de Enero de 1787, ingresó en la Compañía, Provincia de España, el 7 Noviembre de 1823, hizo su última incorporación en 2 de Febrero de 1834, fué profeso de cuatro votos y falleció en Ecija (Sevilla) el 28 de Abril de 1850.

5.º *Mauricio Janer*, nació el 18 de Noviembre de 1797 en Cervera (Lérida), ingresó en la Compañía, Provincia de España, el 10 de Mayo de 1818, se ordenó en 1826, hizo su última incorporación en 24 de Febrero de 1834. Fué coadjutor espiritual y falleció en esta isla el 28 de Octubre de 1861.

6.º *Francisco Cererols*, nació el 26 de Marzo de 1803, se ordenó en 1828.

7.º *Pablo Pujadas*, nació el 20 de Septiembre de 1802 en Vich (Barcelona), ingresó en la Compañía, Provincia de España, el 4 de Noviembre de 1826, se ordenó en 1838, hizo su última incorporación en 15 Agosto de 1844, fué profeso de cuatro votos y falleció en Guatemala el 4 de Abril de 1855.

Escolares

1.º *José Margarit* y 2.º *Joaquín Arendina*. No ha sido posible adquirir datos y se presume que salieron de la Compañía a raíz de la supresión de la misma.

Coadjutores

1.º *José Ripoll*, nació en Palma el 31 Agosto 1790, ingresó en la Compañía (como

hermano lego) Provincia de España, el 30 de Julio de 1807, hizo su última incorporación el 25 Marzo de 1833, fué coadjutor temporal formado y falleció en esta capital el 17 Agosto de 1853.

2.º *Sebastián Palou*, nació en Lluchmayor (Mallorca) el 13 Junio 1796, ingresó en la Compañía, Provincia de Aragón, el 13 de Septiembre de 1818, hizo su última incorporación el 15 Agosto de 1833, fué coadjutor temporal formado y falleció en Balaguer (Lérida) en 27 Julio de 1867.

3.º *Gregorio Trigueros y Ruiz*, nació en Madrid el 9 Mayo de 1795, ingresó en la Compañía, Provincia de Castilla, el 12 Abril de 1819, hizo su última incorporación el 19 Marzo de 1834, fué coadjutor temporal formado y falleció en esta capital calle de San Jaime, n.º 12, el 27 Julio de 1877, sin testar.

4.º *Felix Tirado y Crespo*, nació el 21 de Febrero de 1788 en Las Rozas (Madrid), ingresó en la Compañía, Provincia de Aragón, el 15 de Febrero de 1830, hizo su última incorporación el 2 Febrero de 1854, fué coadjutor temporal formado y falleció en Palma el 22 de Enero de 1875.

5.º *Rafael Verderu*, nació en Algaida (Mallorca) el 25 Enero de 1798, ingresó en la Compañía, Provincia de España, el 15 Junio de 1818 hizo su última profesión el 15 Agosto de 1833, fué coadjutor temporal formado y falleció en esta isla el día 29 de Junio de 1861.

6.º *Pedro Antonio Solivellas Torrens*, nació en Palma, dedicándose a la enseñanza de párvulos, falleciendo a los 73 años de edad en la calle de Capuchinas, 19, el día 23 de Febrero de 1884.

7.º *Francisco Calve*, nació en 5 de Abril de 1805 en Fuenferrada (Zaragoza), ingresó en la Compañía en 7 Abril de 1828, tomó el grado de coadjutor temporal formado en 15 Agosto de 1841 y falleció en Valencia en 28 de Enero de 188c.

8.º *Juan Antonio Latiegui*, nació en Ysasondo (Guipuzcoa) el 1 Agosto de 1803, ingresó en la Compañía, Provincia de Castilla, el 14 Agosto de 1825, tomó grado de coadjutor temporal formado en 15 Agosto de 1853 y falleció en Loyola (Vizcaya) en 3 Noviembre de 1886.

9.º *Juan Villanueva*, nació en Roquetas (Almería) el 25 de Julio de 1804, ingresó en la Compañía, Provincia de Castilla, el 20 de Junio de 1826, hizo su última incorporación el 30 de Octubre de 1857, fué coadjutor temporal formado y falleció en Sevilla el 21 Enero de 1875.

AGUSTINOS

Convento de Palma

Sacerdotes

1.º *Miguel Bonet Carrió*, nació en Santany el 3 Abril de 1765, profesó en 30 de Octubre de 1783 habiendo tomado el hábito para Corista en 29 Octubre anterior. Se ordenó en 1789.

2.º *Salvador Ferrer Cerdá*, nació en Palma, parroquia de San Nicolàs, el 6 de Marzo de 1767, tomó el hábito de Corista el 4 de Septiembre de 1786, profesó el 5 de Septiembre de 1787, ordenándose en 1791 y falleció en la parroquia de San Miguel de esta ciudad el 22 Septiembre de 1846, a los 79 años de edad, con testamento ante D. Manuel Sancho, Nto., está sepultado en el cementerio rural. Cultivó la poesía mallorquina.

3.º *Juan Facundo Rigo Escalas*, nació en Santany en el año 1770, profesó en 8 de Febrero de 1790 y falleció en Palma y parroquia de Santa Eulalia, sin testar, el 1 de Abril de 1839 a los 69 años de edad.

4.º *Juan Antonio Catalá Coll*, natural de Inca, profesó en 8 de Febrero de 1790 y falleció en Palma y parroquia de Santa Eulalia el 1 de Mayo de 1836, sin testamento, y fué enterrado en el cementerio rural.

5.º *Nicolás Mir Frau*, nació en Inca, siendo su nombre de pila Juan, el 14 de Septiembre de 1774, profesó en 16 de Septiembre de 1790, se ordenó en 1798 y falleció en Palma y parroquia de Santa Eulalia el 23 de Marzo de 1843 a los 68 años de edad, con testamento ante D. Mateo Mora, Nto.

6.º *Miguel Abraham Ramón*, en el claustro Nicolás, nació en Palma el 3 de Julio de 1778, tomó hábito de corista en 27 de Febrero de 1796, profesó en el año siguiente, ordenándose en 1802. Era el Prior de su conven-

to al ser exclaustado, y falleció en Palma y parroquia de Santa Eulalia el 8 de Enero de 1853 a la edad de 74 años y otorgó testamento y codicilo ante D. Mateo Mora.

7.º *Agustín Bauzá Delopino*, en el siglo Jaime, nació en Palma el 8 de Diciembre de 1773, se ordenó en 1804 y falleció en Palma y parroquia de Santa Eulalia en 15 de Enero de 1853 con testamento ante D. Mateo Mora Carbonell, Nto.

8.º *José Jaume Suau*, nació en Palma el 11 de Junio de 1786, profesó en 22 de Octubre de 1803, se ordenó en 1810 y falleció en Palma y parroquia de Santa Eulalia el 14 de Abril de 1859 a los 72 años de edad con testamento ante D. Mateo Mora.

9.º *Simpliciano Barceló Palmer*, en el siglo Bartolomé, nació en la parroquia de San Miguel de Palma el 7 de Agosto de 1787 y profesó en 3 de Febrero de 1805.

10. *Nicolás Buades Carbonell*, en el siglo Lorenzo, nació en Palma el 4 de Marzo de 1798, profesó en 24 de Noviembre de 1815 y falleció en Palma y parroquia de San Nicolás en 2 Enero de 1836, sin testamento, y fué enterrado en el cementerio rural. Dejó escritos varios sermones y otras obras ascéticas.

11. *Ambrosio Oliver Rullán*, en el siglo Nicolás, nació en Sóller el 31 de Octubre de 1799, vistió el hábito de Corista en 23 de Febrero de 1816, profesando el 22 de Febrero de 1817 y falleció en la parroquia de La Almudaina de Palma en 21 de Marzo de 1862 a la edad de 63 años. Fué substituto de Chantre de la Catedral de Mallorca dejando publicado un Cantoral Gregoriano de los misas del año.

12. *Guillermo Lladó Muntaner*, en el siglo Juan, nació en Selva el 5 de Abril de 1801, profesó en igual día de 1817, se ordenó en 1825 falleciendo en Palma y parroquia de Santa Eulalia el 7 de Junio de 1850 a la edad de 50 años, con testamento ante D. Mateo Mora Carbonell.

13. *Patricio Rigo Roca*, en el siglo Sebastián, nació en Palma en 13 de Agosto de 1798, profesó en 28 de Febrero de 1818 y se ordenó en 1822.

14. *Miguel Auba Garcías*, nació en 18 Enero de 1803, tomó el hábito de Corista en el año 1819 y falleció en Palma el 19 de Septiembre de 1861.

15. *Tomás Cabot Cardona*, en el siglo Pedro Juan, nació en 7 de Julio de 1804, vistió el hábito de Corista el 25 de Agosto de 1819, se ordenó en 1828. Fué Vicario y Ecónomo de Buñola.

16. *Andrés Figuerola Horrach*, en el siglo Pedro Juan, nació en 27 de Septiembre de 1803, vistió el hábito de Corista en 6 de Abril de 1824, profesó el 7 del mismo mes del año siguiente y en el año 1827 se ordenó, falleciendo en Palma el 28 de Febrero de 1877 a los 74 años de edad.

17. *Felipe Cabrer Rosselló*, en el siglo Francisco, nació en 24 de Septiembre de 1804, vistió el hábito para Corista en 6 de Abril de 1824, profesó el 7 del mismo mes del año siguiente y se ordenó en 20 de Diciembre de 1828, falleciendo en Palma, parroquia de Santa Eulalia, el 18 de Marzo de 1840, a los 35 años de edad, con testamento ante D. Jaime Rosselló, Nto.

18. *Miguel Coll Gamundí*, nació en 25 de Febrero de 1804, se ordenó en 1829, era Lector de Teología en su convento al ser exclaustado y falleció en Palma el 19 de Enero de 1876 a los 71 años de edad. Fué Ecónomo y Custos de varias iglesias y dejó impreso un sermón sobre el Juicio Final que había predicado en nuestra Catedral.

19. *Fernando Rotger Jordá*, en el siglo Vicente, nació en 15 de Noviembre de 1803, se ordenó en 1827 y falleció en Palma el 19 de Febrero de 1865 a los 62 años de edad.

20. *Agustín Serra Enseñat*, en el siglo Miguel, nació el 24 de Enero de 1806, se ordenó en 1830. En el año 1837 se embarcó para Buenos Ayres y a causa de fuerte temporal desistió del viaje desembarcando en el puerto de Sóller.

21. *Juan Facundo Vidal Gomis*, en el siglo José, nació en Palma el 16 de Febrero de 1803, vistió el hábito de Corista el 24 de Agosto de 1825, profesó el 25 de Agosto del año siguiente, tomó órdenes en 1827 y falleció en la calle del Santo Cristo, parroquia de Santa Eulalia de esta ciudad, el 1 de Abril de 1864.

22. *Antonio Cladera Poquet*, en el siglo Cristóbal, nació en La Puebla el 15 de Octubre de 1803, vistió el hábito para Corista el 24 de Agosto de 1825 profesando el 25 del mismo mes del año siguiente y falleció en su

pueblo natal en 23 de Septiembre de 1878 a la edad de 74 años.

23. *José Vidal Manera*, nació en Palma el 5 de Julio de 1808, vistió el hábito el 24 de Agosto de 1825 y profesó el 25 del mismo mes del año siguiente.

24. *Jerónimo Juliá Bisquerra*, en el siglo Sebastián, nació en Palma el 12 de Abril de 1809, tomó el hábito en 24 Agosto de 1825, profesó el 25 del mismo mes del año siguiente y se ordenó en 1833, falleciendo en Inca el 29 de Marzo de 1864 en viaje de regreso de Santa Margarita, en donde había predicado la Cuaresma, siendo trasladado su cadáver a Palma y sepultado en el cementerio rural.

25. *Miguel Pascual Verger*, nació en Palma el 17 de Agosto de 1808, tomó el hábito en 12 de Septiembre de 1826, profesó el 13 del mismo mes del año siguiente, se ordenó en 1832 y falleció en Calviá el 3 de Septiembre de 1862. Fué Vicario de La Bonanova.

26. *Liberato Martorell Garriga*, en el siglo Esteban, nació el 27 de Marzo de 1809, vistió el hábito en 1 de Marzo de 1828, profesó en 2 de Marzo de 1829 y falleció en Palma el 31 de Octubre de 1862 a la edad de 52 años.

27. *Deodato Crespí Ripoll*, en el siglo Antonio, nació en 7 de Mayo de 1785, vistió el hábito de Religioso de Obediencia el 10 de Marzo de 1805, profesó en 13 de Diciembre de 1808, se ordenó en 1830 y falleció en 30 de Septiembre de 1840. El día de su profesión hizo renuncia de sus bienes ante D. Cayetano Socías, Nto.

Coristas

1.º *Gonzalo Arnau Ripoll*, en el siglo Magín, nació en 10 de Noviembre de 1813, tomó el hábito para Corista en 1 de Marzo de 1828, profesó en 29 de Julio de 1829, se ordenó en 1834 y falleció en Palma el 29 de Diciembre de 1869. Después de la exclaustación fué Catedrático de Teología y Moral en el Seminario Conciliar de esta isla.

2.º *Miguel Aulet Bauzá*, nació en 19 de Abril de 1810, tomó el hábito en 7 de Marzo de 1832, profesó en igual día y mes del año siguiente, se ordenó en 1834.

3.º *Gelasio Jaume Payeras*, en el siglo Miguel, nació en 25 de Febrero de 1817,

tomó el hábito en 6 de Marzo de 1832, profesó en 7 de igual mes del año siguiente, se ordenó en 1840 en Ibiza y Barcelona y falleció en Palma y parroquia de Santa Eulalia el 6 de Junio de 1866, a los 47 años de edad.

4.º *Vicente Terrasa Rebassa*, nació en 12 de Agosto de 1816, tomó el hábito en 30 de Julio de 1832, profesó en 31 de Julio de 1833, se ordenó en 1840 y falleció en Palma día 17 de Diciembre de 1871. Después de la exclaustación fué Subdelegado Castrense, Rector de la Real Capilla del Palacio de La Almudaina y Capellán honorario de Su Magestad.

5.º *Manuel Jaume Payeras*, falleció en Palma día 8 de Abril de 1882 a los 67 años de edad. Fué Custos de la iglesia del Socorro.

6.º *Juan Facundo Buadas Martorell*, en el siglo Pedro, nació en 1815, tomó el hábito en 30 Agosto de 1831 y profesó en 1 de Septiembre de 1832.

Legos

1.º *Tomás Nadal Vich*, en el siglo Juan, nació en Esporlas el 30 de Enero de 1773, profesó en 22 de Diciembre de 1793, habiendo tomado el hábito el 21 de Octubre del año anterior.

2.º *Guillermo Juliá Font*, nació en Lluchmayor en 26 de Septiembre de 1772, tomó el hábito en 27 Enero de 1797 profesando en 18 de Abril de 1798 y falleció en su pueblo natal el 24 de Julio de 1851, otorgó testamento ante D. Juan Antonio Salom, Nto.

3.º *Nicolás Prohens*, en el siglo Antonio, nació en 16 de Abril de 1770 y falleció en 30 de Mayo de 1839.

4.º *Tomás Ferrer*.

5.º *Tomás Martí*, en el siglo Jaime, nació el 16 de Mayo de 1796.

6.º *Mariano Vidal*.

Convento de Felanitx

Sacerdotes

1.º *Agustín Jaume Payeras*, en el siglo Juan, nació en 13 de Abril de 1801, tomó el hábito de Corista en 27 de Febrero de 1817, profesó en 28 de Febrero de 1818, ordenándose en 1826. Era Prior de su convento al ser ex-

claustrado y falleció en Artá, de donde era Párroco, el 23 de Marzo de 1877.

2.º *Mariano Mora Amengual*, en el siglo Pedro Raimundo, nació en Palma el 1 de Enero de 1802, tomó el hábito para Corista en 27 de Febrero de 1817, se ordenó en 1826 y falleció en Felanitx, en la calle del Juavert, el 11 de Febrero de 1857 a los 55 años de edad, con testamento ante D. Miguel Bordoy, Nto.

3.º *Bonifacio Amer*, en el siglo Lorenzo, nació en 13 de Febrero de 1804, se ordenó en 1828 y falleció en Felanitx el 13 de Diciembre de 1867 a la edad de 64 años.

4.º *Tomás Alou*, en el siglo Bartolomé, nació en Campos el 18 de Febrero de 1805, se ordenó en 1829 y falleció en su pueblo natal el 20 de Junio de 1886 a la edad de 81 años. Después de exclaustado fué Vicario de Las Salinas, Ecónomo de Campos y Custos del Oratorio de San Blas (Campos) y el último Agustino que sobrevivió a la exclaustación.

5.º *Alipio Mestre Gayá*, en el siglo Francisco, nació en Felanitx el 13 de Febrero de 1797, se ordenó en 1825 y falleció en su pueblo natal (calle d'els Forats) a los 57 años de edad, con testamento ante D. Bartolomé Marcó, Nto.

6.º *Máximo Bennasar Bennasar*, en el siglo Mateo, nació en 14 de Septiembre de 1801, se ordenó en 1825 y falleció en Felanitx el 17 de Febrero de 1883 a los 82 años de edad.

7.º *Gregorio Uguet*, en el siglo Sebastián, nació en 17 de Febrero de 1802, se ordenó en 1826 y falleció en Felanitx el 6 de Septiembre de 1877 a los 75 años siete meses de edad.

8.º *Juan Riera Riera*, en el siglo Luis, nació en 3 de Mayo de 1802, se ordenó en 1826 y falleció en Manacor el 20 de Septiembre de 1877 a los 75 años de edad.

9.º *Simpliciano Puig Montserrat*, en el siglo Pedro Antonio, nació el 6 de Febrero de 1809, se ordenó en 1833 y falleció en Palma el 11 de Noviembre de 1880. Fué Vicario de Marratxí y Ecónomo de Calviá.

10. *Guillermo Rosselló Barceló*, en el siglo Antonio, nació el 12 de Diciembre de 1789, se ordenó en 1828 y falleció en Felanitx el 1 de Marzo de 1868 a la edad de 79 años.

11. *Agustín Binimelis Vaquer*, en el siglo Antonio, nació en 26 de Diciembre de 1813. Al ser exclaustado era Subdiácono y falleció en Felanitx el 15 de Febrero de 1875 a los 61 años de edad.

12. *Nicolás Ramón*, era Corista al ser exclaustado.

Legos

1.º *Miguel Vaquer*, nació en Felanitx el 13 de Octubre de 1765.

2.º *Antonio Nadal Veñ*, natural de Felanitx, de apodo «Fra Forn», recogió de casa en casa, durante muchos años, limosnas para la Virgen del Socorro de su convento.

3.º *Agustín Caldentey Antich*, en el siglo Antonio, después de exclaustado fué sacristán de su convento hasta su muerte.

4.º *Juan Amengual Salord*, en el siglo Francisco; su escudo de armas figura en un retablo del convento de Felanitx, que construyó a sus espensas.

5.º *Juan Pelegrí Tomás*, natural de Lluchmayor.

Por la copia,
JOSÉ PLANAS.

CARTAS DE JAIME III

al cronista

RAMÓN MUNTANER

su lugar-teniente en Ibiza

(1332-1335)

I

Carta de Jaime III a Ramón Muntaner, lugar-teniente, o baile en Ibiza: Exponen los Jurados de Ibiza el conflicto surgido entre compradores, y vendedores, por haberse quemado en Ibiza las cartas de venta hechas anteriormente.

Ciutat de Mallorca XIII Kal. Nov. 1332.

En Jacme per la gracia de Deu Rey de Mallorca Comte de Rossello e de Cerdanya e Senyor de Montpeller. Al amat en Ramon Muntaner tenent loch e batle en Eviça. Salut e dilectio. Per part dels feels nostres los Jurats de la Universitat de Eviça es devant nos en supplicant demanat, que com los compradors aqui empaxen als venedors seus los preus de les

cosas venudas per ço que no poden donar los dits venedors totes les cartes fahents per aquelles cosas venudas, com moltes cartes sien stades perdudes e cremades aqui en un incendi de foch lo qual ses sdevengut en la casa de un scriuent de Eviça, manar volguessem que los preus de les cosas per la dita raho als venedors mes avant no sien empaxats. Per queus manam que per los venedors façau prestar sacrament que donaran als compradors qualsevol cartes que hauran devers si al temps de la venda o dasci avant hauran fahents per les dites vendes. Lo qual sacrament prestat e les cartes que devers si lavores hauran donades, no saforcats lo preu de les cosas venudes per los compradors als venedors e esser empaxat per occasio o causa de les cosas demunt dites. Dades en la Ciutat de Mallorcha XIII Kls. februarii any M.CCC.XXXII.

II

Carta a Ramon Muntaner, caballero y baile de Ibiza: Que los Jurados le han solicitado que era antigua costumbre que los tutores y curadores de los menores no pagaban a la corte y ahora se pide la decima en las curias.

Mallorca XIII Kal. Febrer 1332

En Jacme per la gra. de Deu Rey de Mallorca Comte de Rossello e de Cerdanya e Senyor de Montpeller. Al amat en Raymon Muntaner Cavaller, tenent loch e batle nostre en Eviça. Salut e dilectio. Per part dels feels nostres los jurats e de la Universitat de Eviça es de nos en supplican demanat, Que com sia de us, e observancia antigua que los tudors e curadors qui per los pubills o menors de edad pledeyaven, aon cayguessen en les causes no paguaven res en Eyviça a la cort, per lo dehe, E al present los barles dels Senyors sots la Senyoria dels quals son los bens dels dits menors vullen de nou contra la dita observancia haver lo dit dehe, denyassem sobre aço fer observar lo que antiguament ses observat, perque manam vos que lo us antich e la observancia façats sobre aquestes coses esser observat no sofizents que algu contra aquell us e observancia sia altrament molestat. Dades en la Ciutat de Mallorca XIII Kls. Febr. en lany de nostre senyor MCCCXXXII.

III

Faime III a Rn. Muntaner, baile de Ibiza. Los mensageros de Ibiza, Lorenzo de Marsella y Faime Sacoma le propusieron que la madera, pega, tea y resina de Ibiza, puedan ser exportadas a Aragon y tierras del rey de Mallorca.

Perpiñan pridie Idus Abril 1335

En Jacme per la gracia de Deu Rey de Mallorca Comte de Rossello e de Cerdanya e Senyor de Montpeller. Al amat en Ramon Muntaner Cavaller, tenent loch e batle nostre en Eviça. Salut e dilectio. A nos tramesos los missatgers per los feels nostres los jurats e prohomenes de Eviça, Laurenç de Marsella e Jacme Çacoma, supplicants devant nos proposaren que en la dita Illa son es troban moltes bonas cosas, ço es a saber fusta pegua thea e rasina, de les quals la dita illa en res nos millora, retenint aquellas aqui, mes de la treta de aquellas los habitants de la dita illa se millorarien e enriquerien ço a ells fos permes, perque an supplicat a nos a ells volguessem otorguar licencia de traure las ditas cosas de la dita illa, e de portar aquellas a las nostres serras e del illustre Senyor Rey darago. E nos en axi a les supplicacions d'aquells otorgants en aquesta part de special gracia la qual a aquells fer volem, en aquesta part, otorgam per las presents a ells mateixos que la dita fusta pegua thea e rayna puscan de la dita ylla damunt dita fraure e a qualsevulla terras nostras tant solament portar, la constitucio nostra e de nostres predecessors al contrari ordenada no obstant. Provehit empero sobre aquestas cosas que frau per algu no pusca esser fet ni comes. Dades en perpinya pridie idus dabrill de lany de nostre senyor MCCCXXXV.

IV

Faime III a Pedro de Bellcastell, lugarteniente de Mallorca y a Rn. Muntaner baile de Ibiza. Los mensageros de Ibiza pidiéronle que no pudiera sacarse ganado de la isla.

Perpiñan pridie Idus Abril 1335.

En Jacme per la gracia de Deu Rey de Mallorca Comte de Rossello e de Cerdanya e Senyor de Montpeller. Al amat pere de bellcastell cavaller Senyor de vila longua, Loc nostre tenent en lo Regne de Mallorca, E an Ramon muntaner Cavaller tenent loc nostre e batle en Eyviça. Salut e dilectio. En Laurenç de Marsella e Jacme Çacoma missatgers a nos tramesos

per part dels feels nostres los Jurats e prohomenes de Eviça, devant nos han proposat supplican que sovent vos o la un o laltre de vosaltres atorgats e fets gracia a gents e personas strangers e de nos no subditas de traura bestiar de la dita illa de Eviça e com semblant gracia als habitants de Eviça otorgar recusats, sino molt atart, la qual cosa no es vista esser consonant a raho, Emperço supplicaren a nos quens denyassem manar que tals gracies per algu de vosaltres atorguar nos poguessen, sino de voluntat dels jurats de la illa mateixa. Donchs manam vos queus guardets que tals atorgaments o gracies de traure bestiar de la illa sobredita, dasci avant com les farets, les façats sens dan o prejuhi de la dita illa e dels habitants de aquella e tostemp en aquelles cosas los dits habitants preferescats quantquequant requests ne serets. Dades en perpinya pridie idus de Abril de lany de nostre senyor MCCCXXXV.

V

Faime III a Rn. Muntaner, lugarteniente de Ibiza: Que no pueda sacarse trigo de Ibiza para Mallorca sin permiso de los Jurados, y que pueda cada uno sacar al año uno o dos sacos de harina.

Perpiñan pridie idus Abril 1335

En Jacme per la gracia de Deu Rey de Mallorca Comte de Rossello e de Cerdanya e Senyor de Montpeller. Al amat en Ramon muntaner Cavaller tenent loch nostre en Eviça. Salut e dilectio. Sapiats nos haver ordenat que vos ne altre no atorguets ne sia a vos degut atorgar, venia o licencia o gracia de traure blat algu de la illa de Eviça, mes si era gran necessitat o evident utilitat de traure blat de la dita illa de Eviça, lavores vos o los vostres successors hauda daquen collacio ab los jurats e prohomenes de Eviça, de expres consell e consentiment de aquells atorgar puscats licencia de portar blat de dita illa en mallorcha com a vos e als jurats e prohomenes de Eviça sera vist esser expedient. En axi empero que a la treta de aquest blat tots e sengles... de la dita illa... qui ladonchs blat trauran, axi que daquen tots sen alegren proporcionablement, e per rata, xusta la quantitat del blat que trauran cascuns e la suma de Eviça a Mallorca aportadora. E si algu de Eviça per son propi us volra de Eviça portar en Mallorca un sac o dos de farina una vegada o dues en lany aço no prohibescats. Manam donchs a

vos que aquesta ordinacio nostra fermament observets e façats de tots sia observada. Dades en perpinya pridie idus Abril de lany de nostre senyor MCCCXXXV.

VI

Faime III a Rn. Muntaner, su lugarteniente en Ibiza: Que no impida a los Jurados enviarle mensageros.

Perpiñan pridie Idus Abril 1335

En Jacme per la gracia de Deu Rey de Mallorca Comte de Rossello e de Cerdanya e Senyor de Montpeller. Al amat en Ramon muntaner Cavaller tenent loc nostre en la illa de Eviça. Salut e dilectio. Tramesos a nos missatgers per los feels nostres jurats e prohomenes de la dita illa en Laurenç de marsella e Jaume Çacoma devant nos han proposat supplican, que vos havets prohibit los dits jurats los lurs missatgers a nos per utilitat dels negocis de aquella illa trametre, e aquells qui al present a nos han tramesos per alcans dies havets detenguts e arrestats. Perque han supplicat a nos que denyassem a vos manar que dasci avant semblant prohibicio no façats. Manam donchs a vos que quantquequant aquells jurats per utilitat de la dita illa a nos volran lurs missatgers trametre, aquells a nos venir permetats sens negu obstacul o contradictio. Dades en perpinya pridie idus dabril de lany de nostre senyor MCCCXXXV.

VII

Faime III a Rn. Muntaner, caballero lugarteniente en Ibiza: Que los mensageros le propusieron que todas las labores rústicas o agrícolas que se hacen en Ibiza, se hacen por manos de los cautivos, por no haber allí otras personas francas, y que los corsarios de Ibiza iban a tierras de moros a caza de cautivos, aumentando con ello la población rural, y que un corsario recién llegado con su familia a Ibiza, allí se domicilió y se armaria para hacer el corso si el lugarteniente lo permitiera. Concédelo el rey.

Perpiñan pridie Idus Abril 1335

En Jacme per la gracia de Deu Rey de Mallorca Comte de Rossello e de Cerdanya e Senyor de Montpeller. Al amat en Ramon muntaner, Cavaller loctenent nostre en la illa de Eviça. Salut e dilectio. Per los feels nostres los jurats e prohomenes de Eviça tramesos a nos

missatgers, Laurenç de marsella e Jacme Çacma, devant nos supplicants proposaren que totes les obres rusticals ques fan en la dita illa se fan per mans de catius com altras personas franchas no si tropian, e que es fins asci usitat que alguns corsaris anaven en terra de moros que no eran de pau a cativar e de aço fonch aquella illa en conreus e pagesia augmentada. E que un corsari que novament a la dita illa ab sa muller e enfants es vengut, en aqui fet son domicili, volenterosament armaria e contra los moros qui no son de pau navegaria si vos aço no li haguessets vedat e prohibit. Perque han supplicat a nos com en detriment e dan daquells les dites coses redunden que a ells atorgar volguessem que dades per aquells ydoneas fermances aquell permetressets armar, e contra los moros qui no son ab nos en pau ni en treva navegar. Nos donchs la supplicacio de aquells benignament admesa, manam vos que laxets aquell corsari donades per aquell primerament ydoneas fermanças, de no fer ni donar dan a aquells qui son ab nos en pau, a las partidas de barbaria armar e navegar, car aquestas cosas de special gracia a aquells havem atorgats a nostre beneplacit duraderas. Dades en perpinya pridie idus dabril de lany de nostre senyor MCCCXXXV.

(Del Llibre de la cadena—le cartas reales, ordenaciones y privilegios—, de la antigua Universidad de Ibiza).

Por la copia,
I. MACABICH.

(Se continuarà.)

XLV

Juan de Sales, escultor

Die jovis, mensis Januari predicto, 1531.

Nos Gregorius Genovard, canonicus sedis Majoricarum, in sacra teologia profesor, Antonius Segui, presbiter, Joannes Moix, domicellus Majoricaram, Franciscus de Olecia, civis Majoricarum, honor. Petrus Torrens, mercator; Jacobus Irdis libraterius, Benedictus Farrer, blanquerius, et Antonius Florit, sutor Maj. supra positi pro isto anno confraternitatis beati Sebastiani, sedis Majoricarum, ex una, et Joannes Sales, imaginarius ex altera partibus grat. super quodam opera continuendo, sive retaula, per ma de mestre Joannes Sales, in capella santi Sebastiani dicte ecclesie sedis, facimus et firmamus inter nos, in lingua vulgari et materna, capitula tenoris sequentis:

1) —Primo, son de pacte, que vos, dit mestre Joan Sales, siau tingut de fer lo dit retaula per a la capella de sant Sebastia de la Seu, tot a la romana, ab la imaginaria, tot de relleu ben obrat y acabat, segons la mostra per vos donade a nosaltres dits obrers, en pergami.

2) —Item, son de pacte, que vos dit mestre Joan de Sales, siau tingut de fer en el bancal del dit retaula tres histories de sant Sebastia, segons son en la mostra, totes de relleu y ab les guarnicions del romá y sota el bancal també ab tot son compliment, segons es deboxat per vos, tot ben obrat y acabat.

3) —Item, son de pacte, que vos dit mestre Joan, hajau de fer una historia en mitx del retaula del mateix sant Sebastia, con lo assetjataren ab tots los serjants qui, hi poran caber, que stiguen ben compossats, y que sien tots los personatges ben formats, segons requera lo retaula, tots de relleu, ab les guarnicions del romá y columnes, segons la mostra.

4) —Item, son de pacte, que vos dit mestre Joan, hajau de fer enlalt del romá de la historia, del mig del retaula quatre minyons ab sos festons del romá de sus ben obrats y acabats, tots de relleu.

5) —Item, son de pacte, que vos dit mestre Joan, hajau de fer an el dit retaula, demunt de tot, una definicio ab un crucifix, e una Maria, un sant Joan e un anell, ab sa guarnicio del romá, tot de relleu, segons es donade la mostra en pregami.

6) —Item, son de pacte, que tota la dita obre hage de sêr de lenyam, e nosaltres dits obrers siam tinguts, e prometen, donar a vos dit mestre Joan, tot lo dit llenyam que será menester en lo dit retaula, bo y serrat y posat en la casa de la obra de la Seu, hont se ha de fer lo dit retaula e vos siau tingut posar lo dit retaula en dita capella acabat a tots, etc.

7) —Item, mes son de pacte, que vos dit mestre Joan, siau tingut de fer la figura de sant Sebastia de llenyam, bo, y acabat quinze dias abans de la festa de S. Sebastia qui vé.

8) —Item, son de pacte, que nosaltres dits obrers per la dita obre faedora per vos dit mestre Joan, per vostres treballs vos prometem donar e pagar docents cinquante ducats dor veneçians, valens de moneda de Mallorca, quatre-centes liures, pagadores de la almoyna de la dita confraria de sant Sebastia, la qual almoyna obligan largamente pera pagar la dite obre, fins siau acabat de pagar.

9)—Item, son de pacte, que tant quant lo dit mestre Joan, tarderá en fer la dite obre, nosaltres dits obrers, no pugam fer altre obre en la dita capella assi de pedra com de llenyam, fins que la dite obre sia acabada, sino tan solament lo rexiat de la dita capella, bancals dins aquella, el porxo devant la dita capella, e aço porque lo dit mestre Joan sia mes prest pagat de la dita Almoyna, e la dita obre sia mes prest acabada.

10)—Encare prometem, nosaltres dits obrers, que tots los diners que si hi haurán de la benedició del dit sant Sebastia, sien donats a vos dit mestre Joan en paga prorrata de les dites quatrecentes liures, que havem de haver per lo dit retaula.

Quare nos dicte partes, renis etc., predictoris sic ut predicatur, non gestorum et promitimus altera pars, nostrum alteri ad invicem et vicissim predicta omnia et singula in predicis capitulas contenta attendere, servare et complere et non contrafacere et oblivi videlicet, nos ditti operarii et boni elemosinarum dicte confraternitatis, et ego dictus Joannes, bona meam propria etc.

Testes: discretus Franciscus Vanrell not. et Joannes Busquets, virgarius Majoricarum renis juntorum in quorum presentia firmarunt dicti magnifici Joannes Moix et Franciscus de Olecia. Testes vero sivi ceterorum operarum honorabilem Petro Torrent qui predicta firmamus, die luna XVI dictos mensis et anni fuerunt veneri Joannes Valdaura et Antonius Genovart, presbiteri Majoricarum.

Testes: Vero firme dicte Joanne Sagui, in predictam eadem die firmarunt fuerunt dictus veneri Johannes Valldaura presbiter et discretus Antonius Johannes Marti, notarium Majoricarum.

(Protocolo n.º 13 Antonio Boscá notario.)

Por la copia,
GABRIEL LLABRÉS.

NOTICIES

El Claustre del Convent de Sant Vicens Ferrer en Manacor,
MONUMENT ARTISTIC

El President de la Academia provincial de Belles Arts, Excm. Sr. D. Jeroni Rius, ha rebut una reial orde de la Direcció General de Belles Arts, en la que se dispon lo següent:

«Primera. Se declara Monumento arquitectónico artístico, el Claustro de la iglesia de San Vicente Ferrer, de la villa de Manacor (Balears), el cual será incluido como Monumento en el Catálogo y Registro Celulario, que lleva la Junta Superior de Excavaciones, quedando inscrito con la fecha de la presente Real orden.

Segunda. Una vez hecha la anterior declaración e inscripción, deberá la persona o entidad que desee derribar el edificio catalogado, solicitar el oportuno permiso del Ministerio de Instrucción Pública y Bellas Artes, sin el cual, por ningún concepto, podrá llevar a cabo el derribo del todo o parte del Monumento, reservándose al Municipio, a la Provincia y al Estado por dicha orden el derecho de tanteo, en caso de venta total o parcial del Monumento.

Tercera. Que caso de acogerse el propietario del Monumento declarado artístico, a los beneficios prescritos en los artículos 4.º al 8.º de la repetida Ley de 4 de Marzo de 1915 deberán antes emitir informe sobre dichos particulares, las Reales Academias de Bellas Artes de San Fernando y de la Historia y la Junta de Construcciones Civiles del Ministerio y en vista de estos informes la Junta Superior de Excavaciones propondrá a la Superioridad lo que estime procedente; y cuarta, que las resoluciones contenidas en la presente Real orden, se dará traslado a la Comisión Provincial de Monumentos de Palma de Mallorca, al Alcalde presidente del Ayuntamiento y a la Junta Superior de Excavaciones y Antigüedades».

El Mapa-mundi de Cresques

Ha sido adquirido por el Instituto Balear un ejemplar heliográfico del famoso Mapa-mundi, que trazó en esta ciudad el famoso judío Cresques en 1375. Publicólo, Mr. Delisle, director de Biblioteca Nacional de Paris en 1883 y se agotó al poco tiempo la edición de tan interesante monumento de la cartografía mallorquina. El original debió fabricarse para completar la educación del rey D. Juan I, el cazador, quien en Noviembre de 1381, lo regaló a su primo Carlos VI rey de Francia. Este mapa ha sido estudiado y transcrito por los Sres. Tastu y Bouchon en 1841.

Ya era hora, que volviera a ver la luz en Mallorca obra tan peregrina, a los 540 años de construída en este país y en esta ciudad, en cuya manzana del Temple fué trazado, por el judío Cresques.

Esta joya debería figurar en el Museo provincial de la Lonja, y no figura.